

เส้นทางสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

นายแดนชัย ไชวพิเศษ

นิติกรชำนาญการพิเศษ

กลุ่มงานบริการวิชาการ 1 สำนักวิชาการ

คณะรัฐมนตรี ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีอื่นอีก 35 คน มีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินตามหลักความรับผิดชอบร่วมกัน โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้าคณะเพื่อทำหน้าที่ในการควบคุมกำกับ และดูแลการบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปอย่างเรียบร้อยเพื่อนำพาประเทศให้มีความเจริญรุ่งเรืองทัดเทียมกับนานาประเทศที่ได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยมีหลักการบริหารราชการแผ่นดินในรูปแบบของการรับผิดชอบร่วมกันของคณะรัฐมนตรีทั้งคณะ ซึ่งได้ถูกกำหนดไว้ทั้งในรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกฉบับ

ในนี้จะกล่าวถึงเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับนายกรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ดังนี้

1. นายกรัฐมนตรีต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือไม่

มาตรา 158 วรรคสาม บัญญัติว่า “นายกรัฐมนตรีต้องแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งสภาผู้แทนราษฎรให้ความเห็นชอบตามมาตรา 159” ตามบทบัญญัติดังกล่าวมิได้บัญญัติให้นายกรัฐมนตรีต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ดังนั้นนายกรัฐมนตรีมาจากบุคคลที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือไม่ได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็ได้ ทั้งนี้สภาผู้แทนราษฎรต้องให้ความเห็นชอบ แต่อย่างไรก็ตามในระหว่างห้าปีแรกนับแต่วันที่มีรัฐสภาชุดแรกตามรัฐธรรมนูญนี้ การให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี ให้รัฐสภาให้ความเห็นชอบ ตามมาตรา 272 ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

2. นายกรัฐมนตรีจะดำรงตำแหน่งได้กี่ปี

มาตรา 158 วรรคสี่ บัญญัติว่า “นายกรัฐมนตรีจะดำรงตำแหน่งรวมกันแล้วเกินแปดปีมิได้ ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นการดำรงตำแหน่งติดต่อกันหรือไม่ แต่มิให้นับรวมระยะเวลาในระหว่างที่อยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปหลังพ้นจากตำแหน่ง” เมื่ออายุของสภาผู้แทนราษฎรมีกำหนดคราวละสี่ปีนับแต่วันเลือกตั้งตามมาตรา 99 วรรคหนึ่งและเมื่ออายุสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงให้รัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา 167 (2) ดังนั้นการนับระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง ประกอบด้วย

1. ต้องมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอันเป็นการเลือกตั้งทั่วไปไม่น้อยกว่าสามครั้ง
2. การดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีนับแต่วันที่มีพระบรมราชโองการแต่งตั้งจนถึงวันที่ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลง

3. การนับระยะเวลาการดำรงตำแหน่งรวมกันแล้วไม่เกินแปดปี ไม่ว่าจะเป็นการดำรงตำแหน่งติดต่อกันหรือไม่ก็ตาม

4. มิให้นับรวมระยะเวลาในระหว่างที่อยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปหลังพ้นจากตำแหน่ง

ข้อสังเกต

1. เมื่อมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอันเป็นการเลือกตั้งทั่วไปแล้ว ก่อนที่จะให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งจะเป็นนายกรัฐมนตรีต้องใช้ระยะพอสมควร การที่จะนับระยะเวลาการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีจะนับแต่วันที่มีพระบรมราชโองการแต่งตั้งมิใช่ นับแต่วันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ดังนั้นในแต่ละครั้งที่มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอันเป็นการเลือกตั้งทั่วไป นายกรัฐมนตรีจะดำรงตำแหน่งไม่ถึงสี่ปีตามอายุของสภาผู้แทนราษฎร จึงต้องมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอันเป็นการเลือกตั้งทั่วไปไม่น้อยกว่าสามครั้งจึงจะครบแปดปี

2. เมื่อนายกรัฐมนตรีดำรงตำแหน่งรวมกันแล้วครบแปดปีทำให้ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงและทำให้รัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่งด้วย

3. นายกรัฐมนตรีคนปัจจุบันซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามมติของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ มิใช่ นายกรัฐมนตรีที่แต่งตั้งจากบุคคลซึ่งรัฐสภาหรือสภาผู้แทนราษฎรให้ความเห็นชอบจากผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้หรือรัฐสภามีมติยกเว้นเพื่อไม่ต้องเสนอชื่อนายกรัฐมนตรีจากผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้ อันเป็นบทบัญญัติโดยเฉพาะของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และให้เป็นคณะรัฐมนตรีตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ จนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่ภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญนี้จะเข้ารับหน้าที่ ซึ่งไม่อยู่ในบังคับการดำรงตำแหน่งรวมกันเป็นแปดปี

3. นายกรัฐมนตรีมีคุณสมบัติอย่างไร

คณะรัฐมนตรีประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีอื่นอีกไม่เกินสามสิบห้าคน ดังนั้นนายกรัฐมนตรีจึงเป็นรัฐมนตรีคนหนึ่งในคณะรัฐมนตรีจึงต้องมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับรัฐมนตรีตามมาตรา 160 ดังนี้

- (1) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- (2) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปี
- (3) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
- (4) มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์
- (5) ไม่มีพฤติกรรมอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง
- (6) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 98 (บุคคลที่มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร)
- (7) ไม่เป็นผู้ต้องคำพิพากษาให้จำคุก แม้คดีนั้นจะยังไม่ถึงที่สุด หรือมีการรอกการลงโทษ เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท
- (8) ไม่เป็นผู้เคยพ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุกระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามมาตรา 186 หรือมาตรา 187 มาแล้วยังไม่ถึงสองปีนับถึงวันแต่งตั้ง

ข้อสังเกต

ลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 264 วรรคสองของบทเฉพาะกาลที่ยกเว้นมิให้นำบทบัญญัติ มาตรา 98 เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับมาตรา 98 (12) (13) (14) และ (15) ใช้บังคับเฉพาะคณะรัฐมนตรีที่บริหาร ราชการแผ่นดินอยู่ในวันก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ จนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่ภายหลังการเลือกตั้ง ทั่วไปครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญนี้จะเข้ารับหน้าที่ซึ่งมาตรา 98 บัญญัติว่า “บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ฯลฯ

ฯลฯ

(12) เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำนอกจากข้าราชการการเมือง

(13) เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

(14) เป็นสมาชิกวุฒิสภาหรือเคยเป็นสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกภาพสิ้นสุดลงยังไม่เกินสองปี

(15) เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือเป็น เจ้าหน้าที่ยื่นของรัฐ”

ฯลฯ

ฯลฯ

4. ใครเลือกนายกรัฐมนตรื

ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอันเป็นการเลือกตั้งทั่วไป ให้พรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัคร รับเลือกตั้งแจ้งรายชื่อบุคคลซึ่งพรรคการเมืองนั้นมีมติว่าจะเสนอให้สภาผู้แทนราษฎรเพื่อพิจารณาให้ความ เห็นชอบแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีไม่เกินสามรายชื่อต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งก่อนปิดการรับสมัคร รับเลือกตั้ง และให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศรายชื่อบุคคลดังกล่าวให้ประชาชนทราบ และเมื่อแจ้ง รายชื่อบุคคลดังกล่าวแล้ว พรรคการเมืองจะถอนหรือเปลี่ยนแปลงรายชื่อบุคคลดังกล่าวไม่ได้ หากมีกรณี ผู้สมัครรับเลือกตั้งตายหรือขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม และต้องกระทำก่อนปิดการรับสมัคร รับเลือกตั้ง อย่างไรก็ตามพรรคการเมืองจะไม่เสนอรายชื่อบุคคลเพื่อให้พิจารณาแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีก็ได้

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้จะมีผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขต เลือกตั้งและแบบบัญชีรายชื่อ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกได้คนหนึ่งคะแนนเฉพาะ ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งเท่านั้นจะไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชี รายชื่อและไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนบุคคลซึ่งพรรคการเมืองนั้นมีมติว่าจะเสนอให้สภาผู้แทนราษฎร เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี แต่จะนำคะแนนที่เลือกผู้สมัครรับเลือกตั้ง แบบแบ่งเขตเลือกตั้งทั้งประเทศของแต่ละพรรคการเมืองที่ได้มาคำนวณหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชี รายชื่อของแต่ละพรรคการเมืองต่อไปตามมาตรา 91 เมื่อได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรค การเมืองแล้ว สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี ต่อไป แต่ในระหว่างห้าปีแรกนับแต่วันที่มีรัฐสภาชุดแรกตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้ การให้ความเห็นชอบบุคคล ซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี ให้กระทำในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา คือสภาผู้แทนราษฎรและ วุฒิสภา ร่วมกันพิจารณาให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี โดยจะแบ่ง การพิจารณาให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีออกเป็นสองช่วงเวลาดังนี้

4.1 ในระหว่างห้าปีแรกนับแต่วันที่มิรัฐสภาชุดแรกตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้ สามารถแยกได้
ดังนี้

**การพิจารณาให้ความเห็นชอบครั้งที่ 1 ให้แต่งตั้งนายกรัฐมนตรีจากผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อ
ที่พรรคการเมืองแจ้งไว้ตามมาตรา 272 วรรคหนึ่ง**

ให้รัฐสภาพิจารณาให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีจากบุคคล
ซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 160 และเป็นผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้ง
ไว้ตามมาตรา 88 เฉพาะจากบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองที่มีสมาชิกได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎรไม่น้อยกว่าร้อยละห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ย่อมเป็นไป
ตามหลักการของการเลือกตั้งที่ให้สิทธิของประชาชนอันเป็นสิทธิของผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ออกเสียงลงคะแนน
เลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งที่สังกัดพรรคการเมืองนั้นเพื่อที่ให้
บุคคลตามรายชื่อซึ่งพรรคการเมืองนั้นมีมติว่าจะเสนอให้ความเห็นชอบแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีต่อไปและ
การเสนอชื่อต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภา
ผู้แทนราษฎรและมติของรัฐสภาที่เห็นชอบการแต่งตั้งบุคคลใดให้เป็นนายกรัฐมนตรี ต้องกระทำโดยการ
ลงคะแนนโดยเปิดเผย และมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของรัฐสภา

ข้อสังเกต

1. ในวาระแรกให้สมาชิกรัฐสภาที่มีจำนวน 750 คน ประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน
500 คนและสมาชิกวุฒิสภาจำนวน 250 คน ดังนั้นมติของรัฐสภาที่เห็นชอบการแต่งตั้งบุคคลใดให้เป็น
นายกรัฐมนตรีต้องมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของรัฐสภา คือ มีจำนวน
ตั้งแต่ 376 เสียงขึ้นไป ฉะนั้นพรรคการเมืองใดจะเป็นพรรคการเมืองเดียวที่มีเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎร
ในการให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีดังเช่นในอดีตที่ผ่านมาย่อมเป็นไปไม่ได้
อีกต่อไปแล้ว

2. การพิจารณาให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี
ตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้ไม่มีการกำหนดระยะเวลาไว้ให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีการเรียกประชุม
รัฐสภาเป็นครั้งแรกเหมือนกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และ รัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

3. ถ้าพรรคการเมืองหลายพรรครวมกันมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้จำนวน 376 เสียง ก็ไม่ต้อง
อาศัยคะแนนเสียงจากสมาชิกวุฒิสภาจำนวน 250 เสียงก็ได้

4. ถ้าพรรคการเมืองหนึ่งหรือหลายพรรคการเมืองรวมกันมีจำนวนมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวน
สมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรไม่ได้รับแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีจากผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อ
ที่พรรคการเมืองแจ้งไว้อาจส่งผลกระทบต่อการลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลหรือทั้งคณะได้

การพิจารณาให้ความเห็นชอบครั้งที่ 2 ในกรณีที่ไม้อาจแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีจากผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้ตามมาตรา 272 วรรคสอง

ในกรณีที่ไม้อาจแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีจากผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้ไม่ว่าด้วยเหตุใด และสมาชิกของทั้งสองสภารวมกันจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาเข้าชื่อเสนอต่อประธานรัฐสภาขอให้รัฐสภามีมติยกเว้นเพื่อไม่ต้องเสนอชื่อนายกรัฐมนตรีจากผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้ ในกรณีเช่นนั้น ให้ประธานรัฐสภาจัดให้มีการประชุมร่วมกันของรัฐสภาโดยพลัน และในกรณีที่รัฐสภามีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาให้ยกเว้นได้ ซึ่งการพิจารณาให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีให้กระทำในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา และมติที่เห็นชอบการแต่งตั้งบุคคลใดให้เป็นนายกรัฐมนตรีต้องมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ทั้งนี้จะเสนอชื่อผู้อยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้หรือไม่ก็ได้

ข้อสังเกต

1. ถ้าไม่สามารถพิจารณาให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีได้ไม่ว่ากรณีใด ๆ ให้คณะรัฐมนตรีที่บริหารราชการแผ่นดินอยู่ในวันก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นคณะรัฐมนตรีตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญฉบับนี้ แต่ทั้งนี้อาจจะถูกเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลหรือทั้งคณะ ในขณะที่เดียวกันนายกรัฐมนตรีก็สามารถประกาศยุบสภาผู้แทนราษฎรเพื่อให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไปได้ด้วย
2. ถ้ารัฐสภามีมติยกเว้นเพื่อไม่ต้องเสนอชื่อนายกรัฐมนตรีจากผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้ด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาให้ยกเว้นทั้งจะต้องดำเนินการเป็นกรณี ๆ ไป ในการนี้ต้องมีสมาชิกรัฐสภาจำนวน 500 เสียงอันเป็นการใช้คะแนนเสียงจำนวนมาก ก็เป็นไปได้ไม่ยากที่จะลงมติเห็นชอบการแต่งตั้งบุคคลใดให้เป็นนายกรัฐมนตรีซึ่งใช้คะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาคือมีจำนวนตั้งแต่ 376 เสียงขึ้นไป
3. ถ้ารัฐสภาไม่สามารถมีมติยกเว้นเพื่อไม่ต้องเสนอชื่อนายกรัฐมนตรีจากผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้ ต้องพิจารณาให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีจากผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้ตามมาตรา 272 วรรคหนึ่งหรือเข้าชื่อเสนอต่อประธานรัฐสภาขอให้รัฐสภามีมติยกเว้นดังกล่าวได้อีกตามมาตรา 272 วรรคสองก็ได้

ถ้ามีการประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ผลจะเป็นอย่างไรขอให้ศึกษาดังนี้

1. ในวาระแรกให้รัฐสภาประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน 500 คนและสมาชิกวุฒิสภาจำนวน 250 คน จึงมีสมาชิกรัฐสภาจำนวน 750 คน

2. มติของรัฐสภาที่เห็นชอบการแต่งตั้งบุคคลใดให้เป็นนายกรัฐมนตรีต้องมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของรัฐสภาต้องมีสมาชิกรัฐสภาจำนวนตั้งแต่ 376 เสียงขึ้นไป

3. การขอให้รัฐสภามีมติยกเว้นเพื่อไม่ต้องเสนอชื่อนายกรัฐมนตรีจากผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้ด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาให้ยกเว้นได้ต้องมีสมาชิกรัฐสภาจำนวนตั้งแต่ 500 เสียงขึ้นไป

กรณี	พรรคการเมือง ก* มีจำนวน สมาชิกสภาผู้แทน ราษฎร/คน	พรรคการเมือง ข* มีจำนวน สมาชิกสภาผู้แทน ราษฎร/คน	วุฒิสภา มีจำนวน สมาชิก วุฒิสภา/คน	การพิจารณาให้ ความเห็นชอบ บุคคลซึ่งสมควร ได้รับแต่งตั้งเป็น นายกรัฐมนตรี	ขอให้รัฐสภามีมติ ยกเว้นเพื่อไม่ต้องเสนอ ชื่อนายกรัฐมนตรีจากผู้ มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อ ที่พรรคการเมืองแจ้งไว้
1	250	250	250	พรรคการเมือง ก หรือ พรรคการเมือง ข รวมกับวุฒิสภา พิจารณาให้ความ เห็นชอบ <u>ได้</u> (250+250=500 เสียง)	พรรคการเมือง ก หรือ พรรคการเมือง ข รวม กับวุฒิสภา มีมติยกเว้น <u>ได้</u> (250+250=500 เสียง)
2	374	126	250	- พรรคการเมือง ก พิจารณาให้ ความเห็นชอบ <u>ไม่ได้</u> (374 เสียง) - พรรคการเมือง ข รวมกับวุฒิสภา พิจารณาให้ความ เห็นชอบ <u>ได้</u> (126+250=376 เสียง)	- พรรคการเมือง ก มีมติยกเว้น <u>ไม่ได้</u> (374 เสียง) - พรรคการเมือง ข รวมกับวุฒิสภา มีมติ ยกเว้น <u>ไม่ได้</u> (126+250=376 เสียง)
3	375	125	250	- พรรคการเมือง ก พิจารณาให้ ความเห็นชอบ <u>ไม่ได้</u> (375 เสียง) - พรรคการเมือง ข รวมกับวุฒิสภา พิจารณาให้ความ เห็นชอบ <u>ไม่ได้</u>	พรรคการเมือง ก มีมติ ยกเว้น <u>ไม่ได้</u> (375 เสียง) - พรรคการเมือง ข รวมกับวุฒิสภา มีมติ ยกเว้น <u>ไม่ได้</u> (125+250=375 เสียง)

กรณี	พรรคการเมือง ก* มีจำนวน สมาชิกสภาผู้แทน ราษฎร/คน	พรรคการเมือง ข* มีจำนวน สมาชิกสภาผู้แทน ราษฎร/คน	วุฒิสภา มีจำนวน สมาชิก วุฒิสภา/คน	การพิจารณาให้ ความเห็นชอบ บุคคลซึ่งสมควร ได้รับแต่งตั้งเป็น นายกรัฐมนตรี	ขอให้รัฐสภามีมติ ยกเว้นเพื่อไม่ต้องเสนอ ชื่อนายกรัฐมนตรีจากผู้ มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อ ที่พรรคการเมืองแจ้งไว้
				(125+250=375 เสียง)	
4	376	124	250	- พรรคการเมือง ก พิจารณาให้ ความเห็นชอบ <u>ได้</u> (376 เสียง) - พรรคการเมือง ข ร่วมกับวุฒิสภา พิจารณาให้ความ เห็นชอบ <u>ไม่ได้</u> (124+250=374 เสียง)	- พรรคการเมือง ก มีมติยกเว้น <u>ไม่ได้</u> (376 เสียง) - พรรคการเมือง ข ร่วมกับวุฒิสภา มีมติยกเว้น <u>ไม่ได้</u> (124+250=374 เสียง)

*หมายเหตุ: พรรคการเมือง ก อาจรวมกับพรรคการเมืองอื่น
พรรคการเมือง ข อาจรวมกับพรรคการเมืองอื่น

4.2 ภายหลังจากห้าปีนับแต่วันที่รัฐสภาชุดแรกตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้แล้ว ให้ดำเนินการ ตามมาตรา 159

ให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี
จากบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 160 และเป็นผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรค
การเมืองแจ้งไว้ เฉพาะจากบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองที่มีสมาชิกได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ไม่น้อยกว่าร้อยละห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรและการเสนอชื่อต้องมีสมาชิก
รับรองไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรและมติของสภา
ผู้แทนราษฎรที่เห็นชอบการแต่งตั้งบุคคลใดให้เป็นนายกรัฐมนตรี ต้องกระทำโดยการลงคะแนนโดยเปิดเผย
และมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร

บทสรุปและความเห็นของผู้ศึกษา

นายกรัฐมนตรีไม่ต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็ได้และมีวาระการดำรงตำแหน่งรวมกันแล้ว ต้องไม่เกิน 8 ปี ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นการดำรงตำแหน่งติดต่อกันหรือไม่ แต่มีให้นับรวมระยะเวลาในระหว่างที่อยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปหลังพ้นจากตำแหน่ง โดยมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ เช่น มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปี สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ไม่เป็นผู้ต้องคำพิพากษาให้จำคุก แม้คดีนั้นจะยังไม่ถึงที่สุด หรือมีการรอการลงโทษ เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท เป็นต้น

ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอันเป็นการเลือกตั้งทั่วไป ให้พรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแจ้งรายชื่อบุคคลซึ่งพรรคการเมืองนั้นมีมติว่าจะเสนอให้สภาผู้แทนราษฎรเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีไม่เกินสามรายชื่อต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง ให้รัฐสภาพิจารณาให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีจากบุคคลซึ่งผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้ก่อน หากไม่สามารถพิจารณาให้ความเห็นชอบได้และรัฐสภามีมติยกเว้นไม่ต้องเสนอชื่อนายกรัฐมนตรีจากผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้ก็ให้พิจารณาให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีจากบุคคลซึ่งผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแจ้งไว้หรือจากบุคคลอื่นก็ได้ ทั้งนี้การพิจารณาให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีดังกล่าวมิได้กำหนดระยะเวลาไว้ด้วย

แต่ในระหว่างห้าปีแรกนับแต่วันที่รัฐสภาชุดแรกตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้ การให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีให้กระทำในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา คือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาร่วมกันพิจารณาให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี

จากการศึกษาเส้นทางการเข้าสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีภายหลังการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอันเป็นการเลือกตั้งทั่วไปตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้ เห็นว่าบุคคลที่เข้าสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีที่มาจากรายชื่อที่พรรคการเมืองเสนอนั้นมีความยึดโยงอยู่กับพรรคการเมืองที่สนับสนุนตน ดังนั้น รัฐบาลที่มาจากการสนับสนุนของพรรคการเมืองโดยตรงน่าจะเป็นรัฐบาลที่มีเสถียรภาพมากกว่าบุคคลอื่นมิได้มาจากรายชื่อที่พรรคการเมืองเสนอเพราะมิได้ยึดโยงกับพรรคการเมืองที่สมาชิกพรรคที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการบริหารราชการแผ่นดินและอาจทำให้รัฐบาลขาดเสถียรภาพได้

บรรณานุกรม

“รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540” (11 ตุลาคม 2540). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 114 ตอนที่ 55ก.

“รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550” (24 สิงหาคม 2550). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 124 ตอนที่ 47ก.

“รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560” (6 เมษายน 2560). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 134 ตอนที่ 40ก.